

16 SZAVAD VILÁGOSSÁG AZ UTAMON

Bibliai ismeretterjesztő füzetek

**Megjelenik a Keresztény Értelmiségi Kör
és az Agapé Kiadó gondozásában a Hitélet folyóirat mellékleteként**

16A – A MEGCSONKÍTOTT ORSZÁG: JUDA KIRÁLYSÁGA

Amikor Kr. e. 721-ben Szamaria az asszírok kezére került, úgy tűnt Izrael mindörökre eltűnik a térképről. Így teljesültek a próféták intelmei, akik hirdették az Úr napjának eljövételét, azaz annak a napnak az elérését, amikor Jahvé úgy lép fel a néppel szemben, mint ahogy az ellenséggel szokás (Ám 5,18–20).

A nép többségét a Tigris folyó partján fekvő Ninive városába deportálták. Helyüket más mezopotámiai népcsoportok foglalták el, akiktől a samariaiak származnak, s akiket a zsidók gyűlölték még Jézus idejében is (Lk 9,52–56; Jn 4,9; 8,48).

Ettől kezdve minden hitet és reményt Judába helyeztek, ebbe a délen élő népbe. Ez már nem lep meg bennünket, hiszen eddig is láthattuk, hogy Isten előszeretettel támogatja a leggyöngébbet, és nem korunk mentalitását követi, amely bizonyos dolgokat és személyeket túlértékel.

BIZTONSÁG VAGY FELELŐSSÉG?

Izraellel ellentétben Juda trónján mindig Dávid valamelyik leszármazottja ült. Ha valamelyik királyt levetették vagy meggyilkolták, helyét a törvényes utód foglalta el. Így sohasem szakadt meg Jessze királyi vonala. Miért? Azért, mert Jahvé Nátán próféta révén megígérte Dávidnak: „Szilárd lesz trónod mindenkor” (2Sám 7,16). Az ígéretet Isten nem vonta vissza sem Dávid, sem fiának, Salamonnak a bűnei miatt, ahogyan azt láthattuk Ahiás próféta esetében (olvassa el 1Kir 11,36). Világosan leszögezhetjük, hogy Jahvé hűséges: ha egyszer megígér valamit, akkor ahhoz tartja is magát. Bennünket keresztényeket még az is éltet, hogy nekünk is-

ten még nagyobb dolgokat ígért: „Veletek maradok egészen a világ végezetéig” (Mt 28,20).

Kétségkívül a Judának adott ígéret egyfajta csapda is volt: hamis biztonságérzetet keltett, mintha Jahvé szemet hunyna a nép hűtlensége fölött. Ez Istenbe vetett hamis bizalom, mert nem társul hozzá törvényeinek megtartása (Mt 3,9). A keresttség egymagában kevés ahhoz, hogy összhangban éljünk Istennel és az emberekkel!

Jahve szent prófétákat támasztott, hogy megvédje a népet a tévutaktól és a hamis vallásosságtól. Ezt először Izraelben tette, majd Judában is megismételte a történelem századai folyamán. Jeruzsálemben az első próféták között kell említenünk Mikeást és Jeremiást. Mindketten a 8. században éltek (olvassa el B26).

EGY PARASZT TAPASZTALATA

Mikeás a tenger mellék egyik síkságáról származott, amely valamikor a filiszteusok földje volt. Prófétaiküldetését Acház és Ezekiás királyok idejében fejtette ki. Ámoszhoz hasonlóan paraszt volt, s ugyanazok a jelenségek – a szociális igazságtalanság, a bálványimádás, a hazugság és a jeruzsálemi Templomban rutinszerűvé vált istentisztelet – ellen (Mik 6,9–11; 7,1–7 stb.) küzdött. Ámoszhoz hasonlóan hirdette az Úr napjának eljövételét, az Isten ítéletének elérését, amely elsőként Szamariát sújtja, de Jeruzsálemet sem kíméli meg, ha Juda népe nem tér meg (1,2–9; 3,9–12). Szókimondása és néha kemény szavainak háttérben a próféta szeretete húzódik meg a kicsik iránt, valamint a remény, hiszen Mikeás minduntalan az üdvösség elérését hi-

szen Mikeás minduntalan az üdvösség eléréseét hirdeti:

– Jahvé a sántákat és a szenvedőket erős néppé teszi (4,6 köv.).

– Isten egy maradékot gyűjt magának (2,12–13).

– Isten lesz népének pásztora, és újra bevezeti a szent Városba. Jákob házában Istene újra uralkodni fog. Béke honol egy ideig, amikor a kardokat ekevassá kovácsolják, a lándzsákat pedig kapává (4,1–8).

– Isten az uralkodását egy fölkenjtje, a Messiás, azaz Krisztus által váltja valóra, aki Dávid házából származik és Betlehemben, Juda szerény városkájában születik (5,10–14).

– Közben Isten megtisztítja az egész szent földet és más nemzeteket (Olvassa el B27)

IZAJÁS, EMMÁNUEL PRÓFÉTÁJA

Időközben Isten meghívta a jeruzsálemi származású Izajást, aki bejáratos volt a királyi udvarba. Próféciáinak és orákulumainak a zöme a róla elnevezett könyv első harminckilenc fejezetében található. A többi fejezet, azaz 40-től 55-ig, és 56-tól 66-ig próféta tanítványai köreinek a műve. Az első rész (Iz 1–39) fejezetei nem őrizték meg az eredeti sorrendet, ezért néha nehezen érthető. Hivatásának története például nem az első fejezetben található, ahogyan elvárnánk, hanem a hatodikban.

Meghívása 740-re tehető, tehát mintegy húsz évvel Szamaria elesése előtt. Az esemény színhelye a jeruzsálemi Templom (6,1–13). Emberünk akkortájt harminc éves volt, tehát elérte azt az alsó korhatárt, amikortól kezdve a izraeliták valakire odafigyeltek és komolyan vették. Isten egy király alakjában jelent meg neki mint a mindenség Királya és az egyedüli Szent. Izajás a hit embereként nyilvánult meg: a szent Isten előtt méltatlan bűnösnek érezte magát (Iz 6,5 vesse össze: Lk 5,8; 18,13).

Izajás mindenkor biztos tanácsadónak bizonyult: ki tartott Jahve mellett és a remény embere volt. Így például, amikor két nép támadt Judára, Acház királyt arra figyelmeztette, hogy ne a szomszédos hatalmakkal kötött szövetségbe helyezze reményét, hanem Istenbe. Szavainak alátámasztására meghirdette neki, hogy fia születik, akinek egy szimbolikus nevet adott, az Emmánuel nevet, amit azt jelenti: velünk az Isten. Hogyan lehet megtapasztalni, hogy Isten népével és a királyi családdal van? (Olvassa el C54–56) Az újszülöttnak azonban az Ezekias nevet adták, ami azt jelenti: Isten az én erősségem.

A folyóiratunk következő számában feltárjuk, milyen nagy dolgokat vitt végbe ez az istenfélő ember, aki Jézusnak, Szűz Mária fiának méltó elődje volt, s akiben tökéletesen beteljesedtek Izajás próféta jóvendőlései (Mt 1,23).

16B – KIEGÉSZÍTŐ OLVASMÁNYOK

26. KISPRÓFÉTÁK

Azok a próféták, akiktől kis terjedelmű írások maradtak fenn (nem a hatásukra, illetve a szerepükre vonatkozik a kis jelző!). A próféta név Szent Ágostontól ered, a Sir 49,10 és a görög egyházatyák a 12 próféta néven említik Abdiást, Aggeust, Ámoszt, Habakukot, Joelt, Jónást, Malakiást, Mikeást, Náhumot, Ozeást, Szofoniást és Zakariást. Könyveiket aránylag korán egy tekercsre írták. A maszoráta Biblia és a Vulgáta kánoni sorrendje: Oz, Jo, Ám, Abd, Jón, Mik, Náh, Szof, Ag, Zak, Mal. A LXX sorrendje az első hat esetben eltérő, de egyik sem időrendet tükröz. Mivel a kispróféták könyveinek gyűjteménye több évszázadot ölelt fel (Kr. e. 8–3. sz.?), az üdvösségtörténet, valamint Izrael ősi szokásai és történelme szempontjából igen jelentős ismeretforrás.

27. NAGYPRÓFÉTÁK

2 A hagyományos szóhasználatban Izajás, Jeremiás, Ezekiel és Dániel együtt, összefoglaló néven, de a mai exegetikus Dánielt inkább az apokaliptikusok közé szá-

mítja, semmint a próféták közé. A zsidó kánonban sem a próféták korába tartozik Dán, hanem az írások egyike.

A jövendő királyság felé

A próféta ígéretei

A királyság tapasztalatát pusztán vallási szempontból ítélve meg több próféta a végső összeomlásra gondolt. Ozeás hirdeti a végét (Oz 3,41), Jeremiás határozottan fontolóra veszi a dávidi dinasztia bukását (vö. Jer 21–22), amelyhez Izaiás még annyi ragaszkodást tanúsított. Minden próféta a „végső idők” távlatában látatja homályosan a Dávid meghívásával kinyilvánított és néhány ritkán sikerült előképben felvázolt isteni terv tökéletes megvalósulását. A VIII. században Izaiás a jövendő király felé fordítja szemét, és üdvözli születését (Iz 9,1–6): ő fogja megadni Isten népének az örömet, a győzelmet, a békét és az igazságosságot. Jesszének ez a sarja, akit Jahve Lelke éltet, valóban érvényre fogja juttatni az igazságosságot (vö. 32,1–5), és az ország paradicsomi földdé változik (11,1–9). Mikeás ugyanezt a bizalmat helyezi jóvetelébe (Mik 5,1–5). Jeremiás épp ak-

kor, amikor a dinasztia bukása bekövetkezik, hirdeti Dávid igaz Sarjának eljövendő királyságát (Jer 23,5). Ezekiel alapján ugyanezt a hitet vallja, mégis fordulatot jelent. Ő az új Dávidnak, Izrael pásztornak csak a kevésbé jelentős fejedelem címet adja (Ez 34,23; 45,7); a királyság koránál messzebbre mutat vissza, a próféta tehát Izraelnek a mózesi kor teokráciájában élő eszméjét keresi. Reményét is erre a teokráciára irányítja (vö. Iz 52,7), a vigasztalás hirdetése mégis számít a Dávidnak tett ígéretek beteljesedésére (Iz 55,3; vö. Zsolt 89,35–38).

Az ígéretek várásában

A királyság tapasztalata 587-ben véget ért. Egészében véve nem volt más, csak egy zárójel Izrael történetében. A gondolkodásmódra azonban mélyen rányomta bélyegét. A száműzés alatt elszenvedik a dinasztia megalázását (Siralm 4,20; Zsolt 89,39–52), és helyreállításáért imádkoznak (Zsolt 80,18). Zorobábel küldetése (Ezd 3) egy pillanatra felcsillantotta a reményt, hogy ez a „Dávid-sarj” újra megalapítja a nemzeti monarchiát (Zak 3,8kk; 6,9–14); de a remény csak rövid ideig tartott. A teokratikus formában újjászervezett száműzetés utáni zsidóság pogány királyok fennhatósága alá került, akik bőkezűen pártfogolták önrendelkezését (vö. Ezd 7,1–26), és akikért hivatalosan imádkozott (6,10; 1Mak 7,33). Amilyen mértékben hosszabbodott a nemzeti megpróbáltatás ideje, a tekintet egyre inkább a próféták által hirdetett „végső idők” felé fordult. Isten országának várása alkotja az eszkatológikus remény középpontját. Ebben a keretben azonban a jövendő király várása mindig fontos helyet foglal el. Az ősi királyzoltárokat őrre vonatkoztatják (Zsolt 2; 45; 72; 110), és ezeknek a fényénél képzelik el uralmát. Az igazságos, győztes és békeszerző király képe (Zak 9,9k) élesen kirajzolódik a láthatáron. A pogány királyokat egyszer mint az ő uralma alatt élőket és az igaz Isten tiszteletében résztvevőket írják le (vö. Iz 60,16), máskor ítéletüket és kárhazatukat hirdetik (Iz 24,21k), ha felkelnek Jahve uralma ellen (Dán 7,17–27).

A VIGASZTALÓ ISTEN

A szomorúságban, a begetségben, a gyászban, az üldözésben az embernek szüksége van megerősítésre, vigasztalót keres. Sokan ilyenkor úgy húzódnak vissza tőle, mintha pestises lenne. De legalább rokonai és barátai részvételre indulnak, eljönnek hozzá, hogy megosszák és enyhítsék fájdalmát (Ter 37,35; 2Sám 10,2k; Jn 11,19.31); szavaikkal, hagyományos mozdulatokkal próbálják megvigasztalni (Jób 2,11kk; Jer 16,5kk). Csakhogy igen gyakran megessék, hogy ezek a jóindulatú szavak inkább leverik az illetőt, mint hogy fölemelnék (Jób 16,2; 21,34; Iz 22,4). És nem is tudják visszahozni azt, aki elment, akit siratnak (Ter 37,35; Mt 2,18). Az ember fájdalmában egyedül marad (Jób 6,15.21; 19,13–19; Iz 53,3); maga Isten is mintha eltávolodnék tőle.

Jeruzsálem történelme során megtapasztalta ezt a teljes elhagyatottságot. Pusztulásában és száműzetésében nélkülöznie kellett minden vigasztalást azok részéről, akik a minap még szövetségesei voltak (Siralm 1,19); azt gondolja, hogy még Istene is megfélemedezett róla (Iz 49,14; 54,6kk), elmerül a csüggedésben.

De valójában Isten csak azért hagyta el „egy rövidke pillanatra” (Iz 54,7), hogy megértesse vele: ő az egyetlen igazi vigasztaló. Íme, valóban visszatér Jeruzsálembe: „Vigasztaljátok, vigasztaljátok az én népemet, mondja a ti Istenetek” (Iz 40,1; 49,13...). Így felel Jahve az elhagyott Jeruzsálem siralmára. A száműzetés büntetése után újból beavatkozik érdekében, hogy beteljesítse a prófétái szájával tett ígéretek (Jer 31,13–16; vö. Sir 48,24). Ez az üdvözítő beavatkozás a szeretet megnyilvánulása, ami különféle képekben jut kifejezésre: Isten a pásztor jóságával (Iz 40,11; Zsolt 23,4), az atya szeretetével, a vőlegény, a hitves szenvedélyével (Iz 54), az anya gyengédségével (Iz 49,14k; 66,11kk) vigasztalja meg népét.

Xaviér Léon-Dufour, Biblikus teológiai szótár, 1423.

16C – ELMÉLKEDÉSRE ÉS MEGBESZÉLÉSRE AJÁNLOTT SZÖVEGEK

54. A REMÉNY SUGARA VIHAROS IDŐKBEN

Az Úr újra szólt Acházhoz. Azt mondta:

„Kérj magadnak jelet az Úrtól, a te Istenedtől, akár az alvilág mélységeiből, akár felülről a magasból.” De Acház így válaszolt: „Nem kérek jelet, nem kísértem az

Urát.” Erre a próféta azt mondta: „Halljátok hát, Dávid háza! Nem elég nektek, hogy próbára tesztitek az emberek türelmét, még az én Istenem türelmét is próbára tesztitek? Ezért az Úr maga ad nektek jelet: Íme, a szűz fogan, fiút szül, és Immánuelnek nevezi el. Aludtj és

méz lesz a tápláléka, míg meg nem tanulja elvetni, ami gonosz, és a jót választani. Mert mielőtt ez a gyermek még megtanulná, hogy ami gonosz, azt elvesse, és a jót válassza, pusztává lesz az az ország, amelynek két királya most rettegésben tart.” (Iz 7,10–16)

55. EMMÁNUEL

„Nagy ujjongással töltöd el őket, kitörő örömet adsz nekik. Úgy örülnek majd színed előtt, ahogy aratáskor szoktak örülni, s ahogy akkor örülnek, amikor a zsákmányt osztják.

Mert terhes igáját, a vállára nehezedeő rudat, sanyargatója botját összetöröd, mint Midián idejében.

Mert minden harcban viselt sarut, minden vérben forgatott ruhát elégetnek, s tűznek lesz martaléka.

Mert gyermek születik, fiú adatik nekünk, s az ő vállára kerül az uralom. Így fogják hívni: Csodálatos Tanácsadó, Erős Isten, Örök Atya, Béke Fejedelme.

Messzire kiterjed majd uralma, és a békének nem lesz vége Dávid trónján és királyságában, amelyet megerősít és megszilárdít a jog és az igazság által. Mostan-

tól mindörökké ezt teszi a Seregek Urának féltő szeretete.

Az Úr kimondta Jákobra a szót, és az utol is érte Izraelt.” (Iz 9,2–7)

56. A BÉKE FEJEDELME

„Vessző kél majd Izáj törzsökéből, hajtás sarjad gyökeréből.

Az Úr lelke nyugszik rajta: a bölcsesség és az értelem lelke; a tanács és az erősség lelke; a tudás és az Úr félelmének lelke,

s az Úr félelmében telik öröme. Nem aszerint ítéld majd, amit a szem lát, s nem aszerint ítélezik, amit a fül hall,

hanem igazságot szolgáltat az alacsony sorúaknak, és méltányos ítéletet hoz a föld szegényeinek. Szája vesszejével megveri az erőszakost, s ajka leheletével megöli a gonoszt.

Az igazságosság lesz derekán az öv, s a hűség csípőjén a kötő.” (Iz 11,1–5)

16D – ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Mondja el, hogyan képzelte el Ámosz az Úr napját

3. Miért származtak Juda fejedelmei Dávid családjából?

2. Milyen volt a judaiak viszonya a szamaritánusokkal (Jn 4,9)

4. Mi a legfontosabb üzenete Mikeás prófécijának a Messiással kapcsolatban?